

Comm. व्यवायेषु (wohl fehlerhaft für व्यवायिषु) शसचटतवर्गियेषु (so ist zu lesen) 13, 15. अ० Kīrj. Cn. 8, 7, 11. 8, 5. RV. Pañt. 2, 1. व्यवाय = विग्र, वसराय H. 1509. HAL. 2, 246. = व्यवधान H. an. 3, 503. = वसार्थि MED. j. 102. — b) coitus AK. 2, 7, 56. H. 538. H. an. MED. HAL. 5, 29. MBh. 1, 111. Suçr. 1, 18, 9. 31, 21. 175, 10. 204, 18. 318, 4. 2, 345, 17. 466, 10. Viçh. 11, 32. Çāñ. Sāñ. 3, 8, 24. Cit. beim Schol. zu Çik. 20, 9. VAR. Bñ. S. 28, 7. Rīga-Tar. 5, 280. Bñ. P. 4, 16, 23. 2, 1, 8. 4, 11, 15. 20, 14. 5, 13, 18 (so v. n. Geilheit). 14, 6. 32, 17, 12. 6, 4, 52. 9, 9, 25. 11, 5, 11. 13. 12, 3, 40. MÜLLER, SL. 52. Ind. St. 10, 103. N. वसति० Suçr. 2, 147, 7. — c) das Eindringen: यत्र सोमः सकृदिना । व्यवायं (= संचारं Nīlak.) कुर्वते नित्यम् MBh. 14, 608. von Gift Suçr. 2, 253, 20. — d) Umwandlung (= परिणाम Comm.): गुण० Bñ. P. 8, 6, 11. — e) = प्रुद्धि Dhan. im ÇKDa. — 2) n. = तेजस् MED.

व्यवायिन् (wie eben) adj. 1) dazwischen tretend, trennend P. 8, 2, 166. RV. Pañt. 11, 9, 10, 2. AV. Pañt. 2, 35, Comm. पद० RV. Pañt. 11, 8. — 2) den Beischlaf vollziehend Çāñ. Dhan. im ÇKDa. वसति० Suçr. 2, 445, 17. — 3) eindringend, sich in einem Andern ausbreitend Suçr. 1, 151, 17. Oel 182, 2. Salz 227, 2. 247, 11. 2, 477, 4. 253, 15. व्यवायि तमया भङ्गा फेनं चाक्षिसमुद्रवम् Çāñ. Sāñ. 1, 4, 19.

व्यवेत (wie eben) partic. getrennt, geschieden RV. Pañt. 11, 9. TAIR. Pañt. 13, 7. पदेन RV. Pañt. 10, 2. Comm. zu AV. Pañt. 1, 101 und TAIR. Pañt. 6, 3. व्यञ्जन० AV. Pañt. 1, 98. 3, 62. VS. Pañt. 3, 64. TAIR. Pañt. 1, 17. 4, 51. 7, 5. अकारव्यवेतस्र n. Comm. zu 1, 19. — Vgl. unter 3. 3 mit व्यव.

1. व्यशन (von 1. अश्रु mit वि) adj. in Verbindung mit अश्रु symbolische Bez. eines Monats Kīrj. 18, 12 bei WEBER, Gort. 114. — Vgl. वेषशन.

2. व्यशन (2. वि + 2. अशन) adj. (f. अति) sich des Essens enthaltend HARIV. 7915 nach der Lesart der neueren Ausg.

व्यस्मिन् m. in einer Formel TS. 1, 7, 9, 1. 4, 7, 42, 2.

व्यमुर्विन् m. in derselben Formel VS. 22, 32. nach MANU. ein Genus der Speise.

व्यस्य (2. वि + अश्रु) 1) adj. pferdelos SHADY. Bñ. 3, 10. MBh. 8, 4099. RAH. 7, 49. — 2) m. N. pr. eines Rshi RV. 1, 112, 15. 8, 9, 10. 23, 16. 28. 24, 22. 26, 9. 9, 65, 7. Āñgirasa, Verfasser von RV. 8, 26. ein alter König MBh. 2, 323. 328. plur. RV. 8, 24, 28. — Vgl. वेषस्य fg.

व्यष्टक m. s. u. मुष्टक.

व्यष्टका (2. वि + अ०) f. der erste Tag in der dunklen Monatshälfte TS. 7, 5, 2, 1. TBñ. 1, 8, 40, 2. Kīrj. 33, 7. Līp. 9, 3, 6.

व्यष्टि (von 1. अश्रु mit वि) 1) f. a) das Erlangen, Erfolg TS. 6, 4, 8, 3. Çat. Bñ. 10, 2, 4, 8. 12, 3, 2. 13, 3, 2. 4, 2, 1. सर्वा व्यष्टीर्व्यशिष्यन् Āçr. Cn. 10, 6, 1. KAUSH. Up. 1, 7. — b) Einzelding, Einzelwesen (Gegens. समाष्टि) Çāñ. zu Bñ. Ār. Up. S. 14. 312. Vedāntas. (Allah.) No. 23. 28. 30. Schol. zu Kap. 1, 98. WEBER, Rīmāt. Up. 348. 350. in dieser Bed. wohl auf 2. अस् mit वि zurückzuführen; vgl. Vedāntas. 30. — 2) m. N. pr. eines Lehrers Çat. Bñ. 14, 5, 2, 23. 7, 2, 28.

व्यस् s. u. 2. अस् mit वि.

1. व्यसन (von 2. अस् mit वि) n. 1) das Hinundherbewegen: पुच्छस्य P. 3, 1, 20. Vārti. 3. — 2) Fleiss, Betriebsamkeit: विद्या नो व्यसनं वि-

ना Spr. (II) 3520. शस्त्रे (I) 2005. विद्यायाम् 2773. अतो 2825. — 3) das Hängen an Etwas mit ganzer Seele, leidenschaftliche Neigung zu Etwas, das Versessenheit auf Etwas: दाने Spr. (II) 3132. (I) 3143. शिथिलीकृतकिलासननिवास० adj. KATHAS. 11, 32. तत्त्वेवा० 27, 148. दान० 35, 35. दरिद्रस्य त्यागिकव्यसनस्य 86. वाद० 66, 13. द्यूत० 73, 186. Rīga-Tar. 8, 71. पानभोजनव्यवायादि० Bñ. P. 5, 14, 6. किमिदानीमाशाव्यसनेन MīLATIM. 154, 13. व्यर्थजीवित० Pāñāt. 238, 9. वेष्ट्या० KATHAS. 43, 28. HIT. 71, 5. मृग० Bñ. P. 4, 26, 4. — 4) ohne Ergänzung Versessenheit, eine den Menschen beherrschende Leidenschaft, insbes. eine tadelnswürthe, eine schlechte Passion, Laster: हे साधो व्यसनेर्गुणेषु विपुलेषांश्चो वृथा मा कथा: Spr. 2487. KATHAS. 31, 67. 32, 14. 58, 98. 60, 76. 61, 137. किमेष व्यसनं पुञ्जाति 78, 13. Bñ. P. 4, 26, 26. Lōbhaberet, Steckenpferd: ० संस्थित Spr. (II) 861. व्यसनेर्नानि (क्तानि) 1674. धारव्येर्व्यसने: Rīga-Tar. 5, 165. समानशीलव्यसनेषु सख्यम् Spr. 2236. — दश कामसमुत्थानि तथाष्टौ क्रोधजानि च । व्यसनानि दुस्सानि प्रयत्नेन विवर्जयेत् ॥ M. 7, 45. fg. VAR. in Ind. St. 10, 167. R. Gonn. 2, 2, 28. कामसमुत्थानि चत्वारि 3, 13, 2. क्रोधाद्भवानि त्रीणि 3. Kīm. Nīris. 14, 6. 7. सप्त Spr. (II) 2993. H. 739. चत्वारि मकीक्षिताम् Spr. (II) 2238. M. 7, 52. Jāñ. 3, 240. MBh. 2, 202. Spr. (II) 141. व्यसनेष्वसक्तः 1224. व्यसनेन तु मूर्खायाम् (कालो गच्छति) 1711. 2288. (I) 1845. 2844. 2912. 3040. व्यसनस्य च मृत्योश्च व्यसनं कष्टमुच्यते 5041. 5043. व्यसने सज्जमानं हि ज्ञेशयेद्यसनाश्रयैः Kīm. Nīris. 7, 58. युवाप्यनैर्व्यसनेर्विकीर्णः RAH. 18, 13. Çik. 38. KATHAS. 26, 198. Rīga-Tar. 6, 153. अ० adj. Jāñ. 1, 309. MBh. 12, 2910 (Jāñ० mit der ed. Bomb. zu lesen). वीत० adj. Spr. 2882. — 5) Missgeschick, Widerwärtigkeit, Unfall; Uebelstand: व्यसने चोत्थिते रिपोः M. 7, 183. 9, 299. Jāñ. 2, 118. MBh. 1, 435. व्यसने यः परित्यागी 12, 6270. R. 2, 39, 40. 51, 21. 53, 9. 73, 21. 77, 19. 92, 26. 97, 22. 104, 24. 3, 51, 10. Spr. (II) 984. 1221. (I) 2263. 2644. व्यसनान्तरं सौख्यं स्वल्पमप्यधिकं भवेत् 2914. व्यसनेष्वेव सर्वेषु यस्य बुद्धिर्न क्षीयते 2915. 3219. Suçr. 1, 130, 2. VAR. Bñ. S. 3, 12. 30, 13. 32, 28. Viçh. 59, 1. KATHAS. 33, 68. LĀ. (III) 90, 22. Rīga-Tar. 4, 522. Bñ. P. 1, 8, 13. 13, 32. 3, 7, 19. 31, 21. मर्तु० MBh. 3, 2411. R. 2, 51, 16. 64, 11. 6, 72, 19. Suçr. 1, 122, 17. Spr. (II) 3178. Pñ. 82, 12. Bñ. P. 4, 14, 7. मर्तु० R. 2, 59, 22. अविषक्ष KUMĀRAS. 4, 30. दुर्त्यय Bñ. P. 1, 19, 2. 8, 22, 3. ० वागुरा R. 3, 72, 27. ० मर्कार्वाव MĀSĀN. 174, 6. Bñ. P. 3, 14, 17. व्यसनेनार्दितः MBh. 3, 2505. व्यसनार्तः AK. 3, 1, 48. H. 381. व्यसने वर्तमानः R. 3, 75, 13. ममस्य व्यसने कष्टे MBh. 12, 3214. त्वो चेद्यसनमागतम् R. 2, 52, 16. व्यसनं प्राप्तः 100, 15. 106, 4. Spr. 2913. 3117. रामेण प्राप्तं व्यसनमत्युद्यम् MBh. 3, 16602. Spr. (II) 1606. व्यसनं गतः Bñ. P. 8, 2, 26. व्यसने संप्रवेश्यान् Spr. 5042. व्यसने दातुम् (II) 3476. ० द R. 4, 5, 21. VAR. Bñ. S. 53, 79. व्यसने भेदने चैव शत्रूणां कारयेत्ततः MBh. 15, 288. ० काल Spr. (II) 616. व्यसनमागमे 1954. 2405. व्यसनोदये (I) 2141. व्यसनोदय adj. 3169. ० प्राप्ति Sīh. D. 359. व्यसनान्तय Bñ. P. 3, 23, 42. व्यसनावाय 4, 22, 13. अतिव्यसनापातः Rīga-Tar. 8, 791. समान० adj. RAH. 12, 57. अदृष्टपूर्वव्यसना R. 2, 38, 15. 58, 81. अभूतपूर्वव्यसना 6, 74, 24. KUMĀRAS. 3, 79. Bñ. P. 8, 14, 48. — सप्तानां प्रकृतीनां राज्यस्य M. 9, 295. Kīm. Nīris. 13, 94. राज्य० 14, 1. 2. चायुध० M. 7, 93. राष्ट्र० Kīm. Nīris. 13, 64. दुर्ग० 30. 65. Spr. (II) 23. बल० 2872. (I) 4630. Kīm. Nīris. 13, 72. कोश० 66. Spr. (II)